

χτικιά από τὸν ἄντρα (ἄλλο θέμα αὐτὸ, κ' ἐλπίζω καμιά μέρα ἴδιος του νὰ μᾶς τὸ ἀναλύσῃ) τὸ κατὰλαβε ἀμέσως τὸ μαγικὸ αὐτὸ μυστικὸ, κι ἀπὸ τὴν ὄρα ποῦ φάνηκε στὸν κόσμον ἄρχισε νὰ καλλιεργῇ τὴν ὁμορφιά της. Κ' ἔτσι μὲ τὸ ξετύλιγμα κατάντησε σήμερα νὰ εἶναι τὸ πιὸ ὁμορφο ρόδο καὶ κρῖνο καὶ φῶς ποῦ λάμπει στὸν κόσμον. Χρήσιμη, λέει; Μὰ τὸ κλειδί τοῦ κόσμου κρατᾷε στὰ ὠραῖα της χέρια

Θὰ μοῦ πῆτε τώρα πῶς εἶναι κοινοτοπίες αὐτές. Μὰ ἀν εἶναι κοινοτοπίες, γιατί δὲ μαθαίνετε τὰ παιδιὰ σας γράμματα μὲ ὁμορφα βιβλιαράκια, ὁμορφα ὅμως ἀπομέσα, (γιὰ νὰ μὴν ξεχνοῦμε καὶ τὸ μαρμαρένιο τάφο τοῦ Βαγγέλιου). Γιατί δὲν τὰ βάζετε νὰ καλλιεργοῦνε λουλούδια, ἃς εἶναι καὶ σ' ἓνα περιβολάκι δυὸ πηγες; Γιατί δὲν τὰ στέλνετε νὰ περπατήζουνε δυὸ τρεῖς ὥρες γιὰ νὰ δοῦνε μιὰ ὠραῖα τοποθεσία; Καὶ σὰ μιλεῖτε ἀνάμεσά σας, (ὄχι ἐσεῖς οἱ διὸ τρεῖς τῆς πέννας καὶ τοῦ πινελιοῦ, μὰ οἱ μύριοι τῆς ντουζίνας καὶ τοῦ καφενέ), γιατί δὲ ρωτιέστε γιὰ τὰ χίλια δυὸ ζητήματα τῆς τέχνης, τῆς κριτικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, μὰ καὶ τῆς ἀναθοροφῆς, τῆς κοινῆς μάθησης καὶ τῆς κοινῆς καλοζωίας ποῦ ἀπορροφοῦνε σήμερα τὸ νοῦ κι ἀκονίζουνε τὴ γλώσσα τοῦ ἄλλου τοῦ κόσμου; Τέλος γιατί κατατρέχετε καὶ κακολογεῖτε σὰν παιδιὰ τοῦ δρόμου τὴ γλώσσα σας, ποῦ ἔτυχε νὰ εἶναι κι αὐτὴ ἀπὸ τὶς ὁμορφότερες τοῦ κόσμου;

Ἴσως εἶναι στᾶλήθεια κοινοτοπίες αὐτά. Μὰ τί νὰ γίνῃ, ἀφοῦ εἴμαστε κ' ἑμεῖς τόσο πίσω.

A. E.

Η ΠΡΟΦΟΡΑ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ

Μὲ χαρὰ μου εἶδα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ περασμένα φύλλα τοῦ «Νουμά» πῶς ὁ Κορ Louis Roussel ἐτοιμάζει γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς μας Γλώσσας. Ὁ Κορ Roussel εἶναι γνωστὸς ἐδῶ ἦταν καθηγητῆς στὶς παραδόσεις τῶν Γαλλικῶν ποῦ ὠργάνωσε ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ μὲ τόση ἐπιτυχία. Εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ τὸν ἀκούσω σὲ δυὸ διαλέξεις ποῦ ἔκανε, χῶρια ἀπὸ τὶς παραδόσεις, μιὰ γιὰ τὸν Heredia καὶ μιὰ γιὰ τὴ «Γαλλικὴ Γραμματικὴ», διαλέξεις ποῦ ἔδειξαν πόσο ἐνωμένους μέσα του ἔχει τὸν καλλιτέχνη, τὸν ἱστορικὸ καὶ τὸ φιλόσοφο. Θυμοῦμαι μάλιστα πῶς, καθὼς ἔβγαίνα ἀπὸ τὴ σάλα ἔπου ἔγινε ἡ τελευταία του διάλεξη, στὴν ὁποία μᾶς εἶπε τόσα ὁμορφα πράματα, ἀκουσα δυὸ ἀπὸ τοὺς ἀκροατές του νὰ λένε πῶς «πρέπει νάνα

μαλλιάρους». Καὶ πραγματικὰ οἱ ἰδέες τοῦ Κορ Roussel γιὰ τὴ Γαλλικὴ γλώσσα, γιὰ τὴν ἐξέλιξή της, τοὺς νεωτερισμοὺς καὶ τὶς ἀνωμαλίες της, καθὼς καὶ γιὰ μερικὲς σχολαστικότητες τῆς ὀρθογραφίας της, εἶναι «μαλλιάρους», ἀν τὶς κρίνῃ κανεὶς μὲ τὴ «μανταλιτὲ» τῶν καθαρευούτηδων.

Αὐτὴ ἡ εἶδηση τοῦ «Νουμά» μοῦ θύμισε μιὰ ὠραία μελέτη ποῦ δημοσίεψε ὁ Κορ Roussel ἀπὸ ἐδῶ καὶ μερικὸς μῆνες στὸ «Mercure de France» (Τόμος XG. ἀριθμ. 330, 16 Μάρτη 1911) γιὰ τὴν προφορὰ τῶν Λατινικῶν, μελέτη ποῦ πέρασε δυστυχῶς ἀπαρατήρητη ἀπὸ τὰ περιοδικὰ καὶ τὶς ἐφημερίδες μας. Κι ὅμως μοῦ φαίνεται πῶς ἡ μελέτη αὐτὴ μισοῦσε νὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς εἰδικούς μας καὶ νὰ τοὺς γεννήσῃ μερικὲς σκέψεις πολυτίμες καὶ γιὰ τὴν προφορὰ τῆς ἀρχαίας μας. Γιὰ τοῦτο θὰ προσπαθίσω νὰ δώκω ἐδῶ μιὰ σύντομη περίληψή της.

Ἡ ἰδέα τοῦ συγγραφέα εἶναι πῶς τὰ λατινικὰ προφέρονται στραβὰ ὄχι μόνο στὴ Γαλλία ἀλλὰ παντοῦ, ἀκόμα καὶ στὴν Ἰταλία, καὶ πῶς μὲ τὴ στραβὴ αὐτὴ προφορὰ ὄχι μόνο χάνεται ὁ ρυθμὸς τῆς γλώσσας ἀλλὰ, χειρότερα ἀκόμα, γίνεται ψευτικός. Κάθε γλώσσα, ἔστω καὶ νὰ μὴ μιλιέται πιὰ καὶ νὰ εἶναι νεκρὴ, ἀν δὲν προφέρεται ὀρθῶς, εἶναι ἀδύνατο νὰ δεῖξῃ τὰ κάλλη της καὶ τὴ δύναμή της σ' ἐκεῖνον ποῦ τὴ μελετᾷ. Ἡ προφορὰ δὲν εἶναι τὸ ροῦχο τῆς γλώσσας· εἶναι ἡ οὐσία της, ἡ ζωὴ της.

Ἄφοῦ ὁ συγγραφέας ἐπικρίνει καὶ τὴν ἐγκύκλιο τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας στὴ Γαλλία ποῦ συσταίνει στοὺς δασκάλους «τὴν εἰσαγωγὴν συστήματος προφορᾶς ὀρθότερας» καὶ τὸν καθηγητὴ ἐνὸς σπουδαίου Γαλλικοῦ Λυκείου ποῦ ἔγραψε βιβλίον γιὰ νὰ ξηγήσῃ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σύστημα αὐτό, μᾶς λέει πῶς μὲ τὴ γνώση ποῦ ἔχομε σήμερα τῆς καταγωγῆς τῆς Λατινικῆς καὶ τὴν παραβολὴ της μὲ τὶς ἄλλες γλώσσες, κλάδους τοῦ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκοῦ κορμοῦ (Ἀρβανίτικα, Ἀρμένικα, Βαλτικο-σλαβικά, Γερμανικά, Ἰταλικά, Ἑλληνικά, Ἰνδικά, Περσικά) μπορούμε νὰ φτιάσωμε μιὰν ἀναπαράσταση τῆς ἀρχαίας προφορᾶς της, ἀναπαράσταση ποῦ βέβαια δὲ θὰ μπορούσε νάχῃ ὅλες τὶς χρωματιστὲς τῆς ἀληθινῆς προφορᾶς, μὰ ποῦ θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ τέτοια ζωὴ στὴ γλώσσα, ποῦ ἀν κανένας Ρωμαῖος σηκώνουνταν ἀπὸ τὸν τάφο, θὰ τῆς εὗρισκε μονάχα κάποιον ξενισμὸ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰσαγωγῆς τέτοιας μεθόδου θὰ ἦταν πῶς ὄχι μόνο οἱ μαθητὲς θὰ αἰσθάνονταν τὴν ὁμορφιά καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς γλώσσας μὰ καὶ θὰ ἔδειχναν πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρο στὴ διδασκαλίᾳ της. Σὰν ἦταν παιδί, λέει ὁ Κορ Roussel, τοῦ ἔμα-